

ДонНТУ

Т.І. Рудченко, к.е.н., доцент

Т.В. Котлярова

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УМОВАХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ З РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕТАПІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СТРАТЕГІЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ.

Актуальність теми. Забезпечення успішного розвитку окремої країни в епоху глобалізації залежить від ступеня її інтегрованості в світові системи і процеси. Розвиток економіки України, активність національного бізнесу, просування його діяльності за межі країни потребують комплексної оцінки можливостей інтеграції до світового господарського простору. Цей крок значною мірою залежить від стану розвитку вітчизняного підприємництва та його впливу на економічне середовище. Динаміка загальних темпів приросту суб'єктів підприємництва України показує, що цей сектор економіки, починаючи з 1991 року і по теперішній час, кількісно виріс майже у 12 разів [1, с.53].

Розвиток економічної конкуренції в країні суттєво залежить від конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу, що обумовлено його мобільністю, здатністю до швидкого реагування на зміни кон'юнктури ринку, оперативністю освоєння нової продукції. Крім того, саме малий і середній бізнес в сучасних умовах стає суттєвим джерелом інновацій та доходів.

Ще одним важливим аспектом соціально-економічного розвитку є взаємозалежність бізнесу і влади. Механізм правового регулювання їх відносин визначає державна регуляторна політика. Влада зацікавлена в розвитку підприємництва, а бізнес залежить від стабільності у державі, яку забезпечує

чинна влада. Тому бізнес має бути законослухняним, а держава повинна забезпечити стабільні та прозорі умови, в яких працює та отримує прибуток підприємництво.

Саме тому розвиток партнерства влади і бізнесу в умовах існуючої нормативно-правової бази з регуляторної політики, проблеми інституційного забезпечення розвитку підприємництва та державної фінансово-кредитної підтримки набувають сьогодні нової актуальності. Вирішення цих проблем дозволить орієнтуватися щодо перспективи інтеграції України в глобальний економічний простір.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Значний внесок у розвиток теорії і практики підприємництва внесли видатні зарубіжні вчені-економісти Ф.Хайек, Й. Шумпетер, П.Друкер та російські вчені А.І. Агеев, А.С. Нешиной, В.А. Радаєв, Ю.М. Осипов, які розглядали концептуально-методичні основи комплексної оцінки ефективності підприємницької діяльності. У розробці аналітичних матеріалів активно беруть участь міжнародні організації БІЗПРО, провідні українські вчені, експерти, фахівці неурядових аналітичних центрів, представники громадських об'єднань, наукові установи Національної академії наук України. Стан та проблеми реалізації регуляторної політики, взаємовідносин між бізнесом та владою досліджують неприбуткові державні організації (НДО). Єдиним органом у структурі виконавчої влади України, що дозволяє вести консолідований діалог уряду з бізнесом, є Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва (Держкомпідприємство). Надають всебічну підтримку та займаються проблемами підприємців громадські організації підприємців, бізнес-асоціації на державному та регіональному рівнях.

Виклад основного матеріалу. В умовах системної перебудови національної економіки підприємницький сектор відіграє визначальну роль у забезпеченні економічної стабільності та підвищенні рівня життя громадян, створенні умов формування середнього класу, зростанні продуктивної

зайнятості населення, створенні додаткових робочих місць, залученні приватного капіталу і зовнішніх інвестицій, удосконалення технологій тощо.

Місце і роль країни в глобальному економічному просторі визначається здатністю забезпечувати умови для довгострокової конкурентоспроможності національної економіки, на яку в умовах глобалізації впливає багато чинників: макроекономічна стабільність, державний борг, оподаткування, здатність до інновацій, інфляція, торгові бар'єри, ефективність антимонопольної політики, корупція. За даними Всесвітнього Економічного Форуму (ВЕФ) в рейтингу конкурентоспроможності за 2008 рік Україна перебуває на 73-й позиції. [1, с.76]. Останнє, 131-ше місце в рейтингу посідає Чад. Групу лідерів в рейтингу представляють США, Швейцарія, Данія, Швеція, Німеччина, Японія. Серед країн СНД найвище місце — 58-ме — посіла Росія. Далі йдуть Казахстан (61-ше місце), Узбекистан (62-ге), Азербайджан (66-ге).

Проміжним етапом курсу України на євроінтеграцію є її вступ до СОТ, членство в якій на відміну від участі в деяких інших міжнародних організаціях, передбачає отримання фінансових вигод у формі кредитів чи траншів, відкриття нових перспектив для національного малого та середнього бізнесу. Світова організація торгівлі надала Україні п'ятирічний перехідний період для адаптації окремих норм національного законодавства до вимог СОТ. Разом з тим «необхідно активізувати роботу влади і бізнесу з метою підготовки як підприємств, так і місцевих органів влади до діяльності в умовах членства в СОТ» [2, с.1].

Зі вступом України до СОТ необхідно активізувати підтримку інноваційного підприємництва (в рамках державних програм переваги надавати бізнес-планам, що передбачають впровадження інноваційних енергозберігаючих та екобезпечних технологій, виробництво імпортозамінної та високотехнологічної продукції); створювати мережі бізнес-інкубаторів, технопарків, індустріально-промислових парків, залучати науково-технічний потенціал регіонів; сприяти малим підприємствам у поглибленні

міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

Ще одним проблемним аспектом, що пов'язаний зі вступом України до СОТ, є збалансування зовнішньої торгівлі, а саме, поступове збільшення обсягу експорту, що викликає необхідність покращення умов ведення бізнесу в Україні, збільшення інвестицій в економіку, створення прозорого ділового середовища. При цьому уваги з боку держави та адекватних інструментів економічного регулювання потребують, як експортоорієнтовані підприємства, так і підприємства, чия діяльність зосереджена на внутрішньому ринку.

Потребують негайного вирішення також проблеми правової реформи сфери підприємництва, адаптації законодавства України до норм ЄС. Перші кроки у цьому напрямку почалися у 1994 році з заключення Угоди між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами – членами про забезпечення єдиних підходів до нормоутворення, підготовку кваліфікованих спеціалістів, створення умов для інституційного, науково-освітнього, технічного, фінансового забезпечення.

Наступним кроком стало затвердження у 1998 р. Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, яка забезпечує зближення із сучасною європейською системою права, забезпечення розвитку політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України.

Логічним продовженням співпраці з ЄС стало прийняття у 2002 році Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яка сприяла правовому забезпеченню заходів щодо формування ринкових відносин, конкурентного середовища та інвестиційного клімату, створення сучасної ринкової інфраструктури, банківської, податкової та митної систем, забезпечення захисту довкілля та раціонального природокористування, розвитку пріоритетних галузей економіки (агропромисловий, паливно-енергетичний комплекси, транспорт, зв'язок та інформатизація), включаючи систему захисту прав інтелектуальної власності і персональних даних, а також заходи щодо розроблення національних технічних

правил та стандартів, які корелюються з європейськими та міжнародними та націлені на зміцнення економічних зв'язків України та держав – членів ЄС.

У лютому 2009 року була прийнята Декларація про встановлення співробітництва між урядом і ЄК щодо політики у сфері розвитку малих та середніх підприємств, яка стала практичним втіленням реалізації Європейської хартії малих та середніх підприємств, до якої у 2008 році долучилась Україна. «Метою Хартії є підвищення рівня впровадження інновацій, зайнятості, соціальної та місцевої інтеграції з тим, щоб у середньостроковій та довгостроковій перспективі забезпечити конкурентоспроможність економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках держави... Система державного регулювання продовжує підривати конкурентоспроможність країни, факторами ризику, через які найбільше потерпає бізнес, є складна система адміністрування податків, неналежний державний контроль та нагляд, невиправдана кількість технічних бар'єрів, складні процедури регулювання підприємницької діяльності, а також відносини з органами місцевої влади [3, с.1].

Для більш детального дослідження й аналізу крокування України у напрямку Європейської інтеграції розроблена таблиця 1.

Таблиця 1

Аналіз нормативної бази щодо входження України у європейський простір.

	Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами	Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу	Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу	Декларація про встановлення співробітництва між урядом і Європейською комісією щодо політики у сфері розвитку малих та середніх підприємств
Рік	1994 рік	1998 рік	2002 рік	2009 рік

Стратегічна мета	Реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України у європейський політичний, економічний і правовий простір та створення умов для набуття Україною членства у Європейському Союзі			
Тактичні цілі	Започаткування партнерства	Визначення основних напрямків співробітництва та пріоритетів діяльності органів виконавчої влади	Створення передумов до підготовки законодавчого поля для входження України в Європейський Союз	Практичне втілення реалізації Європейської хартії малих та середніх підприємств
Основні положення	1.Встановлення політичного діалогу 2.Сприяння розвитку торгівлі і інвестицій. 3. Економічне співробітництво 4. Співробітництво в галузі культури. 5.Фінансове співробітництво.	1.Адаптація законодавства. 2.Відкриття ринків ЕС. 3.Адаптація соціальної політики. 4. Культурно-освітня і научно-технічна інтеграція. 5.Регіональна інтеграція та ін.	Законодавче урегулювання питань визначених попередніми нормативними актами	Обмін досвідом для підтримки малого та середнього бізнесу
Механізм дії	Регулярні зустрічі на рівні старших посадових осіб , обмін інформацією з питань політичного співробітництва	Реформування правової системи та приведення у відповідність із європейськими стандартами приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство,	Приведення у відповідність законодавчої бази України до законодавчої бази ЕС.	Практична робота між структурами ЄС і Державним комітетом України з питань регуляторної

	в Європі; встановлення пільг для створення митного союзу або зони вільної торгівлі, розвиток правової бази діяльності малих та середніх підприємств; створення відповідної інфраструктури, створення технологічних парків та ін.	запровадженні спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, реформуванні систем страхування, охорони праці, пенсійного забезпечення, політики зайнятості та інших галузей соціальної політики, впровадженні європейських норм і стандартів у освіті, розроблення переліку підрозділів та посадових осіб у центральних органах виконавчої влади, місцевих органах влади, що відповідають за формування та реалізацію державної політики України щодо ЄС		політики та підприємництва для чіткої реалізації підписаних угод.
--	---	---	--	---

Всі ці нормативні документи послідовно ґрунтуються один на одному. Об'єднує їх загальна мета – інтеграція до Європейського Союзу.

Отже, Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами визначено пріоритетні напрями наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу визначено основні положення зовнішньополітичної стратегії щодо

інтеграції України в європейський правовий простір, мету та етапи правової адаптації. Метою Загальнодержавної програми є створення передумов до підготовки законодавчого поля для входження України в Європейський Союз. Хартія зобов'язує вживати заходи стимулювання підприємництва, поліпшувати умови діяльності, створювати регуляторні, фіскальні та адміністративні структури, які б сприяли підприємницькій діяльності, забезпечували спрощення умов доступу до ринків, підвищували статус підприємців.

Отже, на міждержавному рівні існує немало проблем, пов'язаних з покращенням підприємницького середовища: спрощення доступу до іноземних ринків товарів та послуг; вирівнювання правил гри для малого та великого бізнесу; спрощення процедур сертифікації та стандартизації; створення прозорого та передбачуваного ділового середовища; спрощення митних процедур та збільшення їх прозорості й контрольованості; покращення інвестиційного клімату; створення пільгових умов для початківців підприємницької діяльності тощо.

Але найбільша кількість проблем в роботі підприємництва виникає на рівні співробітництва влади та бізнесу. В Україні існують певні складові економічного діалогу, проте він не набув належного рівня та цілісності. Особливо загострюється ситуація під час фінансово-економічної кризи, яка значно погіршила умови існування малого і середнього бізнесу. Останнім часом ускладнився діалог з банками, які підвищили відсоткові ставки за кредитами. Крім того, через девальвацію гривні підприємства не можуть вчасно повертати кредити, що взяті в іноземній валюті.

На діяльність підприємництва негативно впливає значний податковий тиск. Підприємницький сектор України підтримує ініціативу Уряду відносно введення на час кризи мораторію щодо підвищення податків як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

Необхідно також більш жорстко переглянути підходи у боротьбі з бюрократією. Практика показує, що при започаткуванні власного бізнесу

замість ретельного планування, вибору напрямку діяльності, організації діяльності підприємці змушені проходити багатоступеневу систему реєстрації та започатковувати діяльність під наглядом чисельних контролюючих і фіскальних органів. Для вирішення цих проблем Уряд у травні 2009 року схвалив відповідні законопроекти щодо спрощення всіх процедур державної реєстрації за рахунок впровадження електронної реєстрації через Інтернет та призупинення проведення органами державного нагляду (контролю) планових перевірок та обмеження позапланових перевірок суб'єктів господарювання.

Наразі в Україні залишається серйозною проблемою як якість владних рішень, так і якість їх виконання, що призводить до поширення корупції. Перш ніж розпочати боротьбу з корупцією необхідно ліквідувати поле її існування. Принципи підзвітності та прозорості, визначені Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі - Закон), мають стати передумовою запобігання зловживанням владою. Забезпечення цих принципів означає інформування громадян про те, «чому» і «як» приймаються ті чи інші владні рішення. Тому виникає необхідність Уряду тісніше та якісніше співпрацювати з асоціаціями підприємців. Якщо бізнес-асоціації у своїй повсякденній практиці будуть спиратися на визначені законодавством України процедури прийняття нормативних (регуляторних) актів та наполегливо і публічно вимагати від органів державної влади використовувати норми вищезазначеного Закону для захисту власних інтересів та вдосконалення державної політики у різних сферах, то можна сподіватися на покращення прозорості влади і, відповідно, впливу бізнес-асоціацій на зменшення рівня корупції.

Разом з тим належного виконання Закону не буде, доки відсутній контроль з боку тих, власне, для кого він розроблявся. Зараз складається парадоксальна ситуація: підприємці, з причин неактивності або правової та економічної неграмотності, не поспішають користуватися правами, які надає цей Закон. Тобто, досі існує низька здатність до організованості сектору малого та

середнього бізнесу у захисті власних інтересів і прав. Наявність різного роду адміністративних бар'єрів, обмеження фінансово-кредитних ресурсів, слабкість матеріальної, технічної, фінансової, менеджерської та кадрової складової діяльності малого підприємництва, недостатній рівень партнерства між бізнесом, місцевим самоврядуванням і органами виконавчої влади впливає на диспропорції та повільні темпи розвитку малого та середнього бізнесу.

Висновки. Окреслені проблеми є надзвичайно важливими з огляду вступу України до Світової організації торгівлі і формування нових механізмів співпраці з Європейським Союзом. Підхід до їх системного, комплексного аналізу і вирішення потребує дослідження широкого кола супутніх явищ та процесів.

Отже розвиток партнерства влади та бізнесу в умовах нормативно-правової бази з регуляторної політики з урахуванням європейського вектору розвитку потребує наступних заходів:

– Ввести національну систему реєстрації компаній на основі досвіду країн - членів ЄС, що зробить певний крок до приєднання України до Європейського простору.

–Започаткувати діалог за участю ЄК та органів влади України, суб'єктів підприємництва та наукових кіл з метою обміну інформацією, найкращим досвідом організації діяльності, визначення проблемних питань в окремих пріоритетних сферах політики у сфері підприємництва. Цей діалог має ґрунтуватись на спільній політиці, що передбачена Європейською хартією щодо малих підприємств

–Розширювати саморегулювання бізнесу; делегувати окремі повноваження органів державної влади саморегулюючим організаціям у підприємницькому секторі. А саме, Раді підприємців при Кабінеті Міністрів України, дорадчо-консультативним органам при місцевих органах виконавчої влади забезпечити надання експертної та консультаційної допомоги в процесі проведення державою економічних реформ, проведення громадської експертизи діяльності

органів виконавчої влади, забезпечити надання певної частини державної підтримки, зокрема – малого підприємництва, інноваційного бізнесу через галузеві та регіональні асоціації, відігравати роль поручителів при отриманні кредитів, надавати підприємствам рекомендації, виступати суб'єктами сертифікації. Залучення громадських об'єднань до реалізації функцій державної влади дозволить не лише скоротити шлях, який проходять управлінські рішення, але й зменшити відповідні статті витрат державного бюджету.

– Здійснювати ефективний контроль органами прокуратури за безумовним дотриманням посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування вимог національного законодавства про регуляторну політику (задня недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів) шляхом проведення планових перевірок.

– Обмеження видів діяльності, здійснення яких потребує дозволів та отримання ліцензій, а саме тих, які не порушують захист прав та законних інтересів суспільства, життя громадян, охорони навколишнього середовища та безпеки держави. Наприклад, дозвіл на торгівлю, на розміщення малих архітектурних форм тощо.

–Врегулювання процедури проведення перевірки суб'єктів господарювання, усунення дублювання функцій контролю різними органами шляхом поліпшення порядку проведення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, визначення більш чітких підстав для проведення контрольних заходів, запровадження оцінки ризику суб'єктів господарювання, пов'язаній з їх діяльністю, та визначення залежно від ступеня ризику частоти необхідних перевірок.

Допомога малому і середньому бізнесу з боку посадових осіб різних рівнів, бажання та активність у суб'єктів господарювання приймати участь у реалізації регуляторної політики призведе до більш ефективної співпраці та партнерства влади та бізнесу, а також до вирішення соціальних та економічних проблем суспільства.

Література

1. Ващенко К.О., Варналій З.С., Воротін В.Є., Геєць В.М. , Кужель О. В., та ін. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь – К.: Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
2. Інформаційне управління Верховної Ради України. Членство України в СОТ: перспективи для національного малого та середнього бізнесу. - 2008 // <http://www.dkrp.gov.ua>
3. Ващенко К.О. Актуальний коментар. Малий та середній бізнес житиме в Україні за європейськими стандартами. - 2008 // <http://www.dkrp.gov.ua>